

L'autodeterminació com a laberint

A més d'un referèndum amb xifres de tres quarts de participació i dos terços de vots afirmatius, l'estat soviètic planteja que els territoris que es vulguin separar hauran d'esperar cinc anys. Les repúbliques bàltiques han rebutjat el projecte de llei i es refermen en la necessitat de negociació.

Més que un mecanisme legal per a solucionar els problemes nacionalistes, el projecte de llei sobre la secessió de repúbliques federades que estudia el Parlament soviètic sembla un autèntic laberint jurídic. Un plantejament enrevessat i lent que en lloc de suavitzar les tensions del Bàltic i del Caucas podria arribar a radicalitzar-les encara més. Quan la seva visita a Lituània, per intentar evitar la proclamació d'independència del Partit Comunista local, Mikhaïl Gorbatxov va prometre una llei que permetria la secessió de l'URSS de les repúbliques federades que ho plantegessin. A canvi el president soviètic va demanar paciència i serenitat per a no posar en perill el procés de reformes.

D'entrada, el text del projecte de llei reconeix que el referèndum és la via jurídica que permet la secessió. I aquest referèndum el podran proposar tant el Soviet Suprem local, és a dir, el Parlament de la república federada, com un terç dels ciutadans que resideixin permanentment al territori que vol separar-se. Però tot seguit el projecte de llei adverteix que el plebiscit no serà vàlid si no hi participen almenys les tres quartes parts dels ciutadans residents amb dret a vot: aquí es planteja la primera confrontació.

Tant a Estònia com a Lituània la població autòctona no arriba a ser el 75% dels residents al territori de les respectives repúbliques. Aleshores la població resident provinent d'altres comunitats de l'URSS —principalment

Mijaïl Gorbatxov.

russos— que s'oposen a la independència ho tindrien d'allò més senzill per a fer fracassar el referèndum: només haurien de quedar-se a casa, no anar a votar, per a evitar que el còmput de votants arribés a les tres quartes parts. I per si de cas s'hi arribés, el text del projecte avisa que el vots de les "minories nacionals compactes" residents al territori en qüestió seran "considerats a part"... Però sense aclarir quina mena de "consideració".

La decisió d'independència es donarà com a feta i jurídicament vàlida si els vots emesos a favor superen "no menys dels dos terços" dels ciutadans residents al territori de la república federada. Amb aquesta última premissa

ni tan sols Lituània, on la població autòctona sobrepassa el 80%, podria accedir a la independència.

Però la tramitació no acaba amb el referèndum i els hipotètics resultats. En el cas afirmatiu, de vot generalitzat d'un territori per la seva separació de l'URSS, aquesta república en qüestió hauria d'esperar un període de cinc anys fins a constituir-se en estat independent. Cinc anys durant els quals, a més de la conformitat dels organismes legislatius centrals —Soviet Suprem, Congrés dels Diputats— caldria escoltar les opinions i puntualitzacions de les altres repúbliques de la Unió amb vista a la fixació de fronteres. Sense descartar la possibilitat que el territori

que es vulgui separar hagi de *compensar* econòmicament la seva sortida de l'estructura federal soviètica.

Lògicament, les repúbliques bàltiques, les que tenen més pressa per aconseguir la independència, han rebutjat de ple aquest projecte que, de fet, els tancaria qualsevol possibilitat d'aconseguir-la. El moviment nacionalistes d'Estònia, Letònia i Lituània —i fins tot els governs comunistes locals— es mantenen fermes en els seus principis: en cas de referèndum o de qualsevol altra consulta només podrien tenir dret a vot la població autòctona o els residents que hagin demostrat una voluntat d'integració; no cal fer cap referèndum per sortir de la Unió Soviètica perquè les tres repúbliques van ser annexionades per la força sense cap mena de consulta popular democràtica, i finalment, l'única manera de solucionar el problema és la negociació política entre les repúbliques i Moscou.

Els diputats bàltics als organismes legislatius centrals han amenaçat de boicotejar les sessions de comissió on es discuteixi el projecte. Per als sectors més radicals i democràtics de l'oposició russa aquesta proposta, ara com ara inacceptable per als nacionalistes, podria anar-se modificant fins a convertir-la en una eina per a la negociació. I aquest procés de modificació del projecte potser duraria prou mesos com per fer que els sectors més centralistes de l'URSS i del PCUS acabessin acceptant una realitat indefugible. *Llibert Ferri*